

2. kunning frá EF-arbeidsbólkinum

Europeiska Ráðið

Í fyrstu knning varð greitt alment um Felagsmarknaðin EF. Tá lá umröðan av Europeiska Ráðnum eftir, og tí skal greiðast eitt sindur frá hesum ráðnum nú. Europeiska Ráðið er sprottið úr toppfundunum, ið plagdu at vera millum stjórnaðararnar í EF-löndunum, har størri politiskir og klandurskendir spurningar vorðu viðgjördir. Í 1974 vorðu toppfundirnir formliga skipaðir sum Europeiska Ráðið, og í 1986

varð Europeiska Ráðið sáttmálabundið í Felagsaktini, ið verður umrödd niðanfyri. Europeiska Ráðið virkar partvist sum kærustovnur, tá ið EF-stovnarir hava rent seg fastar í óseimjur. Partvist tekur ráðið »stórar avgerðir« vegna EF-löndini.

Formliga er samstarvið í Europeiska Ráðnum eitt millumtjóða samstarv, har hvørt landið hevur sýtingarrætt (veto). Men í veruleikanum hevur tað vist seg at vera torført hjá teimum löndum, sum eru í minniluta, at standa imóti hörðum trýsti frá hinum.

Tá ið meirilutin hevur samtykt at gera okkurt saman, verður minnilutin ræddur fyri at verða setturuttanfyri oguttan ávirkan og velur tí heldur at ganga saman við meirilutanum. Europeiska Ráðið hevur yvirtikið leikpartin hjá kommissionini sum tann politiska drivmegin. Tað er tað Europeiska Ráðið, sum tekur tær »stóru avgerðirnar«.

Innari marknaðurin í EF — 1. partur

Felagsaktin

Europeiska Ráðið samtykti í desember í 1985 *Europeisku Felagsaktina*, á danskom EF-pakkin, ið varð undirskrivaður í februar 1986, og fekk gildi 1. juli 1987. Felagsaktin, ið er eitt iskoyti til Rómarsáttmálan og aðrar sáttmálar, hevur sum fremsta endamál at gera EF til heimsins størsta marknað við 340 mió. borgarum. Til samanberingar bývja 220 mió. í USA og 260 mió. í USSR. Vinningurin av at savna sundurlutaða marknaðin í ein stóran innara marknað er av EF mettur at liggja millum 1.000 og 1.500 milliardir kr. um árið.

EF skal ikki einans verða ein figgarfelagskapur, tí Felagsaktin viðvikur eisini samstarvi umuttanrikispolitikk, gjaldoyra, útjadarapolitikk, umhvørvi, arbeidsumhvørv, gransking og toknifroði.

Sambært aðalhugsanini aftan fyri EF eru *eingi mark* fyri samstarvi innan EF, og plaga EF-fólk at tosa um *tey 4 frælsini*:

- frælsi at flyta vørur
- frælsi at flyta arbeidsmegi
- frælsi at flyta kapital
- frælsi at flyta tænastuveitingar

Innan hesi 4 frælsi eru onnur frælsi, t.d. rættindini at seta virki á stovn í einum og hvørjum EF-landi.

Skal alt hetta fremjast, verður eisini ógjörlikt at avmarka EF-samstarvið.

1. januar 1993

Á nýggjárinum 1993 hvørva so øll landamørk millum tey 12 EF-löndini. Tá kunnu limalöndini ikki longur gera mannámun millum sitt egna fólk og aðrar EF-borgarar ella millum síni egna virki og virki úr øðrum EF-löndum.

Vanligi EF-borgarin fer tó einki at merkja nýggjársmorgun 1993, tí skiftið til innara marknaðin byrjaði longu í 1985 við stigvisari avtøku av einum

300 forðingum av ymiskum slag. Av teimum nevndu 300 forðingunum eru í dag einar 200 lógir um tillaging til innara marknaðin longu frandar.

Tað er ikki gjörlikt her at fara út í æsir at greiða frá øllum broytingum í lóggávuni hjá limalöndunum. Tað verður bert nóm-ið við nakrar høvuðsáleiðingar við stovnssetanini av innara marknaðin-um. Í mongum føri hava reglurnar onga beinleiðis ávirkan á føroyskar brúkarar og føroysk virki. Obeinleiðis kunnu vit tó rokna við, at minni roks verður hjá umsitingini at avgreiða út- og innflutning. Eisini kunnu vit rokna við, at EF-vørur verða biligari, tí framleiðslan verður savnað í teimum størstu og effektivastu virkjunum.

Tað sjónskasta við innara marknaðinum verður, at einki marknaðeftirlit verður millum EF-löndini. Tað fær eisini stórar áleiðingar, at fólk, vørur, tænastur og kapitalur hava fritt at fara um landamark aftan á 1. januar 1993. Eisini vanligi ferðamaðurin kann ferðast fritt um øll landamark í EF, tá ið hann er komin inn um EF-mark og kann nýta sama pening og kreditkort allastaðni.

Fysiskar handilsforðingar

Sum nevnt verður eftirlitið um landamark tikið av, bæði fyri fólk og vørur. Tískil vil EF eisini hava tollavtaluna við Føroyar broytta, soleiðis at øll EF-löndini hava sama toll fyri føroyskar vørur. Tí annars verður ikki gjörlikt hjá EF at hava eftirlit við, um vørur, ið eru fluttar úr Føroyum til Danmarkar og Bretland við ongum ella lágu tolli, ikki verða fluttar víðari til onnur EF-lönd.

Teknisksar handilsforðingar

Ymsar spesifikatiónir og standardir virka eisini forðandi fyri vøruflut-

tingi millum lönd, t.d. trygdarstandardir, heilsu- og umhvørvisstandardir og standardir fyri brúkaravend. Tey føroysku virkini og serliga flakavirkini fáa obeinleiðis stóran fyrimum av innara marknaðinum, tí allir teir ymsku nationalu standardirir verða avloystir av einsháttaðum reglugerðum í øllum EF.

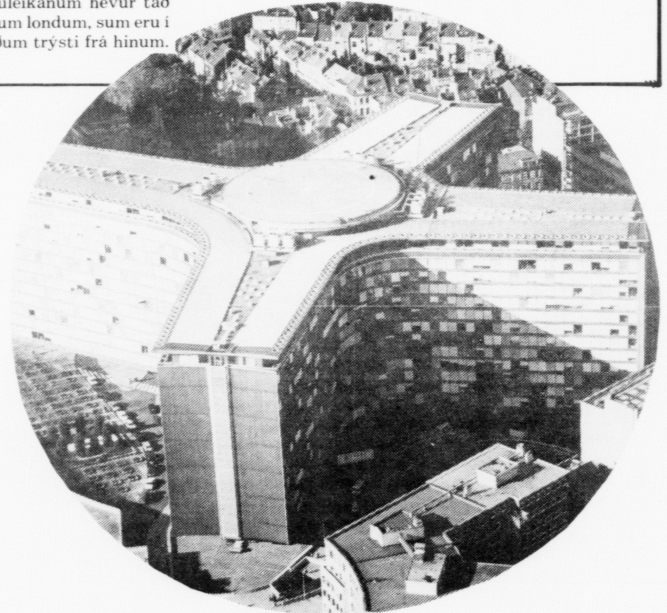
Aðalreglan er, at vørur, ið eru lógligar í einum limalandi, skulu fritt kunna seljast í øðrum EF-löndum, men á t.d. umhvørvisøkinum, kann hvørt limalandið sær seta strangari reglur enn EF fyrisetur. Tó mugu hesar reglur ikki raka eina ávisa vøru. Løgtingslógin um forboð móti innflutningi og sølu av øli, miniraltvni o.ø. lidnum leskidrykkum í dösom og eingangsflosum hevði soleiðis kunnað verið góðkend av EF.

Í byggivinnuni kann væntast, at t.d. krøv til tilfar o.a. verða standardiserað. Tá ið vit innflyta alt byggitilfar, ber hetta í sær, at byggivinnan má laga seg til hesar standardir.

Sambært Rómarsáttmálanum hava EF-borgarar rætt til fritt at arbeiða og bývja í øllum limalöndum. Fólk hava tó fleiri vansar at dragast við, tí útbúgvingarnar eru so ymskar í teimum ymsu limalöndunum, bæði hægri útbúgvingar, yrkisútbúgvingar og fakligir forleikar.

Frameftir verður roynt at skipa so fyr, at tann, ið hevur løyvi at reka vinnuvirki í einum limalandi, eisini skal hava løyvi at reka virki innan somu vinnu í hinum EF-löndunum.

Innan onnur øki skal heldur eingin mannámunur gerast á fólk og virki-um úr øðrum limalöndum. T.d. frælsi viðvikjandi kapitalflutningi, høvi at fáa almennar veitingar, figgartænastur, flutningi o.a.

Domi um avtøku av tekniskum handilsforðingum

Hetta domið lýsir, hvørja ávirkan innari marknaðurin fær á okkum.

EF-fyriskipan um heilsutreytir fyri framleiðslu og avreiðing av fiski og fiskavirðum

Á okkara týðningarmiklasta marknaði, fiskamarknaðinum, er ætlanin at fremja EF-fyriskipanir um heilsuligar treytir fyri fiskiskapi, avreiðing og sølu. Høvuðsendamálið er at verja mannaheilsuna, men EF-fyriskipanirnar skulu samstundis tryggja frian handil við øllum fiskavörum.

Meginreglan er, at fiskiskapur, viðgerð og framleiðsla skal vera á góðkendum fiskiforum og fiskavirkjum. Eftirlitið hevur framleiðslulandið.

Hesar reglur vilja eisini galda í Føroyum, tí vit sum triðjaland selja fiskavørur til EF. Tað er ein fyrimumur fyri okkum, at tað nú er EF-kommissionin, ið ásetur einsháttadar reglur, so myndugleikarnir í teimum ymsku EF-löndunum ikki kunnu seta nationalar forðingar fyri okkara fiskavirðing. Annars samsvara treytirnar fyri at góðkenna fiskiskip og virki rættiliga væl við okkara lógir og reglugerðir.

Hóast hesar EF-fyriskipanir verða framdar ber ikki til at siga, at allir trupulleikar eru lóystir dag undan degi. Men fyrimumirir eru, at mannagongd og aðaltreytir verða lagdar.

Skattligar forðingar

Munur á momsí ella øðrum avgjöldum fær fólk úr hart skattaðum löndum at keypa í grannalöndum við lágu skatti. Hesin munur í avgjöldum skal javnast burtur, so sleppast kann undan at mannámunur verður gjörður, ið stríðir við Rómarsáttmálan.

Peningafelagskapur

(Moneter Unión)

EF arbeiðir eisini imóti, at øll limalöndini skulu hava somu pengar, og tað hevur leingi nýtt Ecu-in (European Currency Unit) sum eitt teoretiskt peningavirði. Ein ecu er o.ú. 8 kr. Hann verður nýttur

sum gjaldoyraeind í EF í øllum figgjarspurningum. Tað finnað eingir myntir, peningaseðlar ella frimerki í ecu. Men einki er at ivast í, at peningaseðlar, myntir og frimerki skjótt verða at siggja í ecu. Löndini hava hvept seg eitt sindur við at lata tjóðareykenni sum krónu-seðilin ella pund-seðilin fara. Serliga bretska stjórnarleiðarin, Margareth Thatcher, hevur verið imóti, men nú hevur hon valt at leggja frá sær, og so verður óivað lættari hjá limalöndunum at semjast um eina tíðarætlan at fullføra figgjar- og peningapolitikk.

Heimildir:

Anna M. Westmann:
Europeiska Gemenskapen
Carsten S. Hansen: De tolv i det indre Marked